

Opus magnum v presežnikih

Besede na gladini ne morejo prekriati bolečine nad zevajočo izgubo in praznino. Andrejin klic me je dosegel v soboto dopoldne, pred prihodom v Verdon, kamor sva se namenila s Štulijem¹ prav tisti petek, ki se je za Frančka izkazal za usodnega. Provansa, tako lepa, je naenkrat postala najbolj otožna pokrajina, zalita v molk in solze. Pa vendar, ob globokem sočutju do soproge Andreje in hčere Anje sva si rekla, da greva plezat, ker bi tudi Franček najbrž tako ravnal.

Franček pod Triglavsko steno
Foto: Danilo Tič

Njegov plezalski opus magnum se meri v presežnikih. O njem govorijo zborniki, zgodovina alpinizma, njegove odprave na planetu Zemlja so pustile globoke sledi. O njem govorijo številne smeri v domačih in tujih gorstvih. O njem govori *Ožarjeni kamen* iz leta 2009, ki je lirična pripoved osvajalca nekoristnega sveta, nastala po vztrajnem prigovarjanju prijateljev in znancev. V uvodu je med drugim zapisal, da so to "zgodbe iz sveta, ki mi je nadvse drag", hkrati pa si bo "nekoč, ko se čas izteče v krog življenja, lahko rekel – drzna je bila ta pot". Kdor knjige še ni prebral, jo mora, če poskuša ujeti vsaj del Frančkovega življenja.

O njem še govorijo soplezalci, saj je bil guru modernega plezanja in nove plezalne filozofije. Bil je eden najboljših skalnih plezalcev na svetu. Trije mušketirji – Franček, Johan, Silvo – so počeli za navadne plezalce nedoumljive vragolije. Silvo je lepo povzel, da so vsi želeli plezati kot Franček.

Sam ni maral medijske pozornosti, zdela se mu je odveč, nepotrebna, češ da razvrednoti njegov prvinski odnos do plezanja. Bil je resnično samosvoj in

samonikel. Svoje vrline in znanje je razvil do mojstrstva. V tem se je odstiral njegov pogled na svet in to je bila njegova mera reči.

Prejel je tri pomembna odličja, ki ga pozicionirajo tudi v javnem prostoru, navsezadnje je tudi država Slovenija s tem pokazala dolžno spoštovanje do njegovega plezalskega opusa in življenjskega creda, saj je s svojim delom in izjemnimi dosežki na področju športa prispeval k razvoju družbe in ugledu Slovenije. Ta dejstva moram poudariti, dasiravno sam o tem sploh ni govoril. Prejel je dve Bloudkovi nagradi za vrhunski mednarodni športni dosežek; prvo leta 1979 kot član alpinistične himalajske odprave na Everest 79 in leta 1984 kot posameznik za samostojne vrhunske alpinistične dosežke doma in v tujini. Leta 2010 je iz predsedniške palače prejel red za zasluge.

Njegovi "vrtci" so posejani v bližnji in bolj oddaljeni pokrajini njegovega doma. S posebnim žarom je lani razgrnil, da mu do njegove tisoče smeri manjkata le še dve. Nekako je hrepenel, da to uresniči, in tudi je, število smeri, ki jih je opremil in splezal, je presešlo 1000, vseh vzponov je čez 5000, zato je to opus magnum, ki ga bržda nihče ne bo presegel. Sam je zapisal, da je teh smeri za vsaj pet alpinističnih življenj ... V tej bери smeri je mnogo takih, ki jih je posvetil prijateljem. Poda rja jih vsem tistim, "ki so hodili isto pot, kot jo hodi sam, pa so ostali le v spominu. Pred njim so odšli tja, kamor nas vodi le čut in kjer se v skrivnosti svetlikajo mavrična obzorja." Ena takih je tudi smer, ki jo je posvetil Johanu, tam, "kjer pod težo stropa lega po tleh večna senca in iz nje je čez sivi svod in rumeni strop našel čarobno smer proti svetlemu robu". Zelo vesel je bil, da jo je naposled tudi zlezal na *fraj*, saj sta mu dolga leta dež ali vlaga prekrizala načrte.

Posebno pogloblje so poimenovanja njegovih prvenstvenih smeri. Tehtal je in naposled odločil. Nomen est omen! Marsikoga je ob živce spravljala njegova lestvica ocen, ki jo je očitno prilagodil svoji tedanji sposobnosti in uplezanosti, ko je lezel težavnost ocene 8, uradna lestvica pa se je končala pri 6 plus ...

Pozimi 2012–2013 je ugledna revija *Alpinist* svojo 41. številko z osrednjo temo Gledališče zgodovine posvetila razvpiti severni steni Eigerja in tudi Frančkovemu, tedaj rekordnemu šesturnemu solo vzponu leta 1982! Franček se ni razgovoril ali govoril samo o plezanju. Nasprotno. Bil je globoko duhoven Človek. Nenehno ga je zaposlovala človeška psihika, skrivnost človeškega uma, moč njegovih misli. Tehtal je podobno kot veliki mistični pesnik William Blake, da mora "v zrnu peska videti ves svet in nebu v roži na poljani, ves čas imeti v hip ujet in neskončnost zadržati v dlani".

Nadvse zanimiva je zgodba o njegovem umetniškem ustvarjanju v lesu in kamnu. Tenkočutno je zbiral stare posušene korenine ali najdeval za obdelavo primerne kamnite kolose. V njih je videl konture podob, linij, portrete ali njemu jasne abstrakcije. Bile so zime, ko je poleg branja pretežno rezbaril in s filigransko natančnostjo iskal ali dolbel podobe v lesu in kamnu. Prav škoda je, da z Marjonom (Marjan Manfreda, ki je leta 1979 odprl pot pod vrhom Everesta, a cena so bile hude ozeblin in amputacije) nista delila ali izmenjala izkušnje svojih umetniških nagnjenj in ustvarjalnega zanosa.

Posebno pozornost terja Frančkova neobjavljena poezija, nekakšen "misli cvet" moža, ki je uzrl bistvo. Morda terjajo še drobne slogovne popravke, a nič ni treba dodati, kaj šele odvzeti. So globoko samoizpraševanje o smislu življenja, o transcendenci. "Na zadnji srajci žepov ni. Tal ni več na oni strani, tam ni več korakov časa. Misel ni več misel in misel ne postane smisel. Brez misli odstrti so nesmisli, v ničü razodeti smisli."

Imel je še kopico idej, načrtov za mirnejša leta na pragu jeseni življenja. Še vedno je prekipel od energije. In to po vsem tistem hudem času in poškodbi, ko je po nesrečnem padcu z vrvi, ki ga je zakrivil neuki plezalec, ostal skoraj trajni invalid. Medicinska stroka ga je pokrpala, a največ je za rehabilitacijo naredil sam z izjemno voljo, vajami in vztrajnostjo. Svoječas sta bila oba s Tomažem (Humar hudo polomljen zaradi padca na gradbišču lastne stanovanjske hiše) na pragu invalidnosti. Pripovedoval mi je o njunih srečanjih v zdravilišču v Laškem, ali kako se je Tomaž po rokah privlekel po stopnicah na obisk v Lahomno ...

Pričakovali bi, da bo v mirnejših časih svojega življenja Franček kot mogočen hrast dajal senco in zavetje svojim najbližjim. A kolo usode se je zavrtelo drugače. Navzlic temu, da je v svojem alpinizmu premagal številne negotovosti, da je tudi iz najzapletenejših situacij našel izhod in rešitev (ob neki priložnosti mi je dejal, da je bila najtežja preizkušnja zanj leta 1981 v južni steni Lotseja, v knjigi *Ožarjeni kamen* pa je zapisal, da je dolga leta o tem molčal in zgodbo o Lotseju nosil v sebi, saj se je bal, da bi ji s pisanjem uničil vso veličino), je na nedoumljiv način svoj življenjski krog sklenil prav pred domačim pragom. Na Arkadah.

Pod stensko pregrado, ki jo je desetletja urejal na hkrati garaški in uživaški način, jo čistil, jo prenavljal, popravljal, spravljal v skladje, urejal galerijo kamnitih

blokov in spremenil v več kot plezališče. V energetski tempelj, v zenovski vrt. Kadarkoli mi je bilo dano, da me je tja povabil na druženje in plezanje, je bil to čisti užitek. In tam je Franček posebej žarel. Po demonstraciji plezalne perfekcije, ko sva govorila o tem in onem, me je spominjal na zen budističnega mojstra, ki včasih odgovori na zastavljeno vprašanje, včasih odgovori s protivprašanjem, včasih pa je odgovor samo topel nasmeh ...

Tam sva kdaj pa kdaj tudi samo molčala, saj besede niso bile potrebne. In tam je tistega nesrečnega petka povsem iracionalno napočil njegov fizični konec.

In ko sva s Štulijem v trenutkih globoke žalosti vendarle našla moč za plezanje, naju je visoko v eni najdaljših smeri v Verdonu, povsem blizu vertikale, obletel ogromen orel z mogočno razprtimi krili. Zdelo se mi je, da je mimo naju prhnila nežna Frančkova duša. Zdaj mora biti sam, in kot je zapisal Srečko Kosovel, "v večnosti sebe in v sebi večnost razkriti, svoje prozorne peroti in mir v brezdaljo razpeti in mir z onstranske pokrajine vase ujeti." ●

*Franček Knez
v smeri Meč
v Malem
Koritniškem
Mangartu
Foto: Franci
Horvat*